

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

<p>Szerkesztőség, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény küldendő: Nagy-Péterfia-utca 977.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven. ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DÍJA: <i>Benn a lapban</i> egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; <i>a borítékon</i> egész oldal 6 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 3 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt 50 kr., $\frac{1}{6}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árszámítás adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.</p>	<p>A kiadóhivatal kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a külső hirdetésekre vonatkozó küldemény.</p>
--	---	---

A jövő lelkészének tekintélye.

Kiszámíthatatlan esélyek adhatják ugyan még bőven elő magokat, melyek nemzeti kormányunk egyházpolitikai programjának megvalósítását akadályozhatják, késleltethetik, de napirendről végképen bizonyára le nem szoríthatják, mert a kérdés keltette mozgalom hullámai a törvényjavaslat elkészülte, bemutatása s annak tárgyalása előtt is sokkal nagyobb arányokat öltöttek eddig is, mintsem az egésznek csendes elszunnyadására lehetne számítani. Bármily bizonytalan szinben álljon azonban előttünk a kimenetel: nem lehetünk annyira közönyösök, fásultak, hogy már most ne kísértenők meg latolgatni a bekövetkező alakulás némely előre látható természetes következményeit. Lehet, hogy olvasóink egy részének érdeklődését nem sikerül felköltetni az alább elmondandókkal, már csak a hangzatos cím miatt is. De bár én ezt előre is sejtem, ismervén az ily elmékedéseknek sorsát, de azt is tudom, hogy annyi haszna mégis mindig megvolt, megvan az efélének, hogy az ember legalább kitöprengte magát benne s sorsa — „könnyebbült egy bajjal“.

Megvallom, hogy ezuttal nekem az impulzust a klerikálisok azon farizeusi aggodalma adta, mely egy magát politikainak nevező ultramontán lapban jutott kifejezésre a jövő protestáns lelkészeinek tekintélyére vonatkozólag. Az aggodalom — ha a leplet rajta hagyjuk — oda akar konkludálni, hogy a polgári házasság létrehozásával *a protestáns papoknak oda lesz az a kicsi tekintélyük is, a mi eddig volt.* Mondhatnók ugyan tisztelt atyánkfainak az Urban, hogy csak a saját házuk előtt sepergessenek, akad ott seperni való ügyis bőven. De ennél magunkra nézve hasznosabbat cselekszünk, ha e különben célzatos állítást a való igazság mérlegén ki-

sértjük meg latolgatni, távolról sem azért, hogy a római vallásuakkal vitát provokáljunk e kérdésben, mely úgy sem fizetné ki magát, hanem csak azért, hogy a magunk szempontjából foglalkozzunk vele.

Hát van-e szüksége a protestáns lelkésznek a házasság megkötésének eddigi módozatára arra való tekintetből, hogy tekintélye fenntartassék? Ha egy kissé számot vetek a házasságkötésnek az egyházi szertartáson kívül eső s csakis polgárjogi tekinteteket érdeklő részleteivel, határozottan *nem*-mel felelek a kérdésre. A lelkész igenis megszentelheti, fokozhatja a család boldogító örömét, midőn a gondviselés talán rég epedve várt új szülöttel ajándékozza meg a házaspárokat; a vigasztalás szavát emelheti fel, ha talán az életfentartás aggodalma egy fokkal fölebb emelkedett az újabb polgár születésével; sőt javíthat s valódi evangéliumi missiót teljesíthet, még ha a szégyen gyümölcsét kell is az egyház kebelébe fölvennie, mert nemes ambícióból fogva fel a kérdést, megtarthatja azt, a mi elveszendő vala. És a valódi protestáns, evangéliumi lelkületű lelkész, ha a *bölcsönél ott állott*: ott fog állani nemes hivatását betöltve *a koporsónál* is. Minő megmérhetetlen mezeje ez a lelkészi magasztos működésnek! Hát — a mit közbeesőleg kihagytam — a konfirmáció! a nemesítésnek e legsikeresebb alkalmát, a melyen mindig úgy képelem a lelkészt, mint a gondos kertészt, a ki az addig kellően előkészített csemete-alanyt kezébe veszi s az élet kora tavaszán benemesíti, hogy hozzon az nemes gyümölcsöt, ne csupán árnyékot tartson, hol csak a dudva szokott vigan tenyészni. Igen, igen, ha a keresztség felvétele *beiglat*, a konfirmáció *megtart* bennünket az igaz evangéliumi egyháznak, a Krisztus anyaszentegyházának, kivált ha a nemesítésnek sok ügyességet

s reá termett hivatottságot igénylő munkáját nem avatlanok, de az arra hivatott tényezők egész odaadással végzik, munkálkodásuk nem csupán abban áll, hogy számtartó módjára megszámlálják, hogy hány báránykát mutatnak be a bojtárok; aztán azontul is van gondjuk rá, hogy őrizet nélkül el ne széledjenek, hogy a rá leskelődő vadaknak áldozatul ne essenek s idegen pásztorok őket el ne tulajdonítsák . . .

És ha e működési terekhez, alkalmatosságokhoz oda vesszük azt a *magaslatot*, melyről a lelkész már a Krisztus nevében beszél, melyről öntözi, ápolja a plántákat, tisztogatja, nyesegeti a felnőtt fákat; melyen mindenkor átszellemülve kell megjelenie s vigyázni, hogy szivből szóljon a szivekhez, megalázzon a földnek poráig, melyből vétettünk s aztán emeljen föl bennünket ismét Istenhez, ki egyszülött fiában magát hozzánk megalázta, — hát kelle még mindezeknél kinálkozóbb alkalom, hogy a lelkészi tekintély fenntartassék? A nemes értelemben vett lelkészi tekintély, mely önként ébred, s melyet nem külső fény, tarka öltöny, nem misztikus homály vagy épen a teljes sötétség vaksága, nem is szent család s még kevésbé anyagi erőre támaszkodó hatalmaskodás vagy erőszakoskodás alapíthat meg és tarthat fen.

Ha már a felsoroltak után a házasságkötés alkalmát, mint a lelkészi tekintély emelésére szolgáló tényezőt mérlegelem, bár annak némely részlete teljesen magán viseli is az egyházi

ténykedés jellegét: mindazáltal lehetetlen csak futó tekintet után is fel nem ismerni benne azokat az elemeket, melyeket polgárjogi feltűnő színezetök rikítóan elválaszt egyebektől. Talán eszünkbe se jutott eddig, hogy a protestáns lelkész, mikor a házasodni akaró ifju előtte megjelenik, először is a *hadsorozó bizottságot képviseli*: ürgeti-forgatja a hadkötelezettségi törvények szövevényes paragrafusait s kivált kezdő korában, sokszor végig szalad a sokféle utasításokon, míg eligazodik azokon, a melyek sokszor csak arra valók, hogy az ember még jobban eltévedjen bennök. Rajtam történt meg, mint kezdő, hogy öreg szomszéd-kollegám sem tudott utbaigazítást adni s végre is úgy segített a fennakadáson, hogy káplánjával némi honoráriumért kérvényt iratott a fél nevében az espereshez, hogy parancsolja meg nekem az esketés végrehajtását. A gordiusi csomó ketté volt ugyan vágva, de a zaklatást átélte felek minden rokonságukkal egyetemben évekig nem felejtették el, hogy én voltam az oka mindennek . . . Nos, ha a katonai kérdéssel rendben vagyunk, feltéve, hogy a vallásbeli kérdéssel már előzőleg tisztába jöttünk, következik az illetékesség, a vérségi rokonság és a többi egyebek kérdése; mindezek igen alkalmasok arra, hogy a lelkész és a hivek között kellemetlenséget idézzenek elő. Hiszen itt polgári törvények végrehajtásáról van szó, melyeknek megtartásáért az eskető lelkészt súlyos felelősség terheli

❖ TÁRCZA. ❖

Félszázaddal ez előtt!

Lapunk mult számának „Irodalom” rovatában már megemlékeztünk azon munkáról, mely Kovács Ferencz által szerkesztve „Az 1843—44-iki országgyűlés kerületi üléseinek naplója” című sajtó alatt levő munkájából külön lenyomatként jelent meg ezen cím alatt: „Az 1844-ik évi országgyűlési tárgyalások naplója a papi javakról.”

Ha napjaink politikai irodalmának nagy számu, de jelentékeny részében csupán ephemer becsű termékeire gondolunk, lehetetlen a legnagyobb ellmeréssel nem szólnunk szerzőnek azon szerencsés gondolata felől, hogy részben saját följegyzései, részben a rendelkezésére álló többi forrásokból napfényre költé azon eszméket, melyek kiválóbb politikusaink akkori beszédeiben elhangzottak, de ma is, egy fél század mulva, figyelmünket megragadni képesek.

Borsod megyének 1841. évi körlevelében „A papi javakról” fölvetett eszméje, hogy a boldog emlékü Palóczy szavaival éljek „*jövendő feltámadásig nyugalomba helyeztetett* ugyan, törvényhozás tekintetében tehát nem járt az indítvány azon óhajtott eredménnyel, melyet oly sokan vártak tőle; de ez nem szolgálhat akadályul

arra nézve, hogy a kerületi s országos üléseken akkor elmondott tartalmas, formai tekintetekben pedig sokszor classikus beszédekből szemelvényt ne nyujtsunk t. olvasóinknak, hogy a munkálat becséről ebből is meggyőződjenek.

Az 1844. július 31-én tartott kerületi ülésről szóló tudósítás előtt, bevezetés gyanánt, Borsod vármegyének előbb említett körlevele van szóról szóra közölve. Önerzettel mutat ezen körlevél azon lelkes indítványokra, melyek a hon javáért melegen buzgó hazafiak kebeléből származva, részint már az országgyűlésen is előhozattak, részint a megyék közgyűlésein naponkint előadatnak; a hirlapirodalom fellendülésére, a tudományos munkákra, a közvélemény felébredésére, melyek mind csalhatatlan bizonyosságai annak, hogy „*a jelenkor érti és érezi az idő lelkét* s tespedéséből felrázkódva, haladási józan szellemével a *boldogság* után vágyik, mely nemcsak az egyes polgároknak, hanem a nemzeteknek is állandó jelszavuk.” Az emberiség szent ügye által vezetett Bentham lelke szól a törvényhozáshoz a körlevél ezen szavaiban: A polgári és nemzeti élet boldogságai keresésére vezető ösvényeknek kijelölése és egyengetése a törvényhozó testületeknek oly mellőzhetlen kötelességük, hogy annak teljesítése elmulasztására — méltán — még átkot is mond a jelen és utókor ítélete.

1844. július 31-én kerül tárgyalásra a kerületi ülésen a körlevélben foglalt azon indítvány, mely szerint *az egyházi vagy papi minden jószágok jövedelmei* —

s az illető felek pedig a legtöbbször nem a törvényt látják, hanem csak azt, a ki azt végrehajtani kénytelen. Akár az adóvégrehajtó.

Mint analógot csak per tangensem hozom emlékébe olvasóinknak az 50-es években tapasztalt azon sok kollíziót, melybe az akkori polgári hatóság a lelkészt az által sodorta, hogy a halottak eltemetésének idő előtti végrehajtásáért — legalább faluhelyeken, hol orvos nem lakott s a halottvizsgálati rendszer mai alakjában még nem volt életbe léptetve — a lelkészt tette felelőssé. Elvégre is úgy látom, hogy a polgári házasság létesítése nem hogy távolabb vinné és így elidegenítené a híveket a lelkésztől, sőt épen ellenkezőleg, sok olyan tényezőt fog eltávolítani, mely elég alkalmat nyújtott arra, hogy a lelkész gyűlölségnek legyen kiszolgáltatva, a mi épen nem alkalmas a tekintély emelésére. A ki egyebet beszél: beszédének egyéb céljai vannak, melyekre felette könnyű ráismerni. Arra a tekintélyre, melyet ilyen célzatu támasztékok gyámolítanak, nincs mért vágyunk. Nekünk, protestáns lelkészeknek a szeretetre, az ez által előidézett ragaszkodásra és e ragaszkodászülte tiszteletre van szükségünk. Ez a mi tekintélyünk, mely nem szolgálai meghunyászkodást parancsol, de önmagához emeli fel a híveket.

Ne áltassuk azonban magunkat azzal, hogy ez a tekintély helyünkbe jön. Még csak azzal se, hogy majd az újabb viszonyok önként magukkal hoznak annyit is, mint a mennyivel és

a minővel eddig dicsekedhettünk. Nem kell ahoz polgári házasság, hogy a tekintély hanyatlásnak induljon, mihelyt annak ápolására kellő gond nem fordítatik. S ez ápoló gond fejlesztésére ki kell terjesztenie figyelmét a leendő lelkészek képzésének is. Hiába lelkesedik fel az ifju papnövendék az egyháztörténelem remek előadása közben egy-egy mintakép felmutatásakor, hiába lesz birtokában a legmélyebb elméleti ismeret, ha látókörében nem találja a gyakorló lelkipásztort a működés azon terrenumán, mely felé őt az iskola falain belől csak a theoretikus buzdítások ösztönözték. Sokan emeltek már szót ez ügyben, sőt egy-egy helyen a tett mezejére is kiléptek immár.

E tekintetben — valljuk be — a budapesti theol. akadémia ifjai ma már előnyösebb helyzetben vannak a többiekénél. Mi a mult telet itt az alföldön szerencsésen *átaludtuk*, pedig a nagy világ *elégge zajgott* körülünk. A nyáron sem érünk rá, mert aratnunk kell (ha lesz mit). Gondolkozzunk rajta, hogy újabb tél kész tervvel, tette készen találjon bennünket. Különben hiába törjük a fejünket a templomok üres voltának oka felett, csak arra a kérdésre jutunk: miért kong úgy a templom? felelet: mert üres; s miért üres? erre már feleljenek meg azok, kik az idők intó jeleiből okulni nem akarnak.

H—y.

kiszakasztván abból azon meghatározandó összeget, mi az isteni tisztelet s a vallás külsőkép is díszes fentartására, valamint a papi személyek állása és hivatala fontosságához mérsékelt illendő és szinte meghatározandó mennyiségű évi fizetésekre megkívánatik, az ezektől fenmaradandó jövedelmek részint a *szükséges népnevelésre*, iskolák felállítására, a meglevők czélszerű elrendezésére, részint a *tanítók képzésére s azok jobb fizetésére* — részint országosan meghatározandó *más közhasznu célokra* fordíttassanak.

Az országos választmány azonban, mely a sérelmek és kívánatok összeszedésére s azok feletti véleményadásra vala kiküldve: „a jelen kívánatot *törvényes jogokkal* ellenkezőnek állítván, *nem találta pártolásra méltónak.*“

A kerületi ülésen e felett folyik a vita. Első emelt szót Borsodmegye követe — *Palóczy László*. Mit fognak végezni e tárgy fölött, a KK. és RR. — az bölcsességöktől függ. (Palóczy beszédét, lapunk más helyén egész terjedelmében közöljük. A körlevelet kibocsátó megye követe emlékének áldozunk ezzel.)

Utána gróf *Ráday Gedeon* (Pest) a borsodi indítvány mellett nyilatkozik, mert küldői is úgy vannak meggyőződve, hogy a papi javak a status javai s ezért hivatva, jogosítva van a status arra, hogy az egyházi javak felett rendelkezék is.

Bánhidny Albert (Csanádmegye.) Az egyházi javakról a statusnak van joga intézkedni; mert midőn a

status valakinek bizonyos terhek mellett jószágot adott, az csak addig bírhatja, míg a birtokkal járó kötelezettségeket teljesíti. Az igen nagy birtokoknak kevés kézben összetorlódása ártalmas a nemzeti közgazdaságra is. A papok nem nézhetnek jószágaik után a nélkül, hogy hivatalaikat el ne hanyagolnák; ha pedig azt híven akarják betölteni, rossz karban marad jószáguk. Kívánja, hogy az e. rend tagjainak a jószág helyett állásukhoz illő fizetés rendeltessék.

Vukovics Szabbás (Temesmegye.) A borsodi körlevél haza szerte elpalástolhatóan rokonszenvvel fogadtatott. Míg az egyéb vallásuak szolgálainak szegénysége mellett a kath. papság hazánk területének oly nagy részét bírja: addig ugyan vallási viszonzóság nem lesz. A kath. klerus daczol minden közhatalommal, minden köztörvénynyel. Miért? *Azért, mert nagy birtokaiban elbizza magát.*

Fogarassy Mihály (a nagyváradi káptalan küldötte.) Ha mindent az észjogból következtetünk, a pozitív jogok utoljára elenyésznek. A körlevél írókat bosszúvágy vezérelte. Borsod követe figyelmeztet bennünket, hogy míg idő van, engedjünk; mi azonban anyagi érdekeknek lelkiismeretünket soha sem fogjuk alárendelni. Az egyház javai nagy részint nem adományból, de alapítványokból állanak, miből kitűnik, hogy azok nem a statuséi. A törvényhozás rendelkezett az e. javairól, ezt nem tagadom, de azoknak fentartása, nem pedig elkobzására. A papi jószágokat csak azok kapják, kik azokra érdemesek,

KÖZÉLETÜNK.

A heves-nagykunsági egyházmegye rendkívüli közgyűlése.

Folyó hó 12-én Törökszentmiklóson, az ottani ref. egyház meghívása folytán és szíves vendégszeretetének nyújtásával rendkívüli közgyűlésünk volt.

A közgyűlés, reggeli istentisztelet végeztével Dorogi Lajos esperes imája és Horthy István e. m. gondnok lelkes megnyitó beszéde után d. e. 9 órakor nyitott meg s kivéve a közebedre fordított mintegy 2, s a fegyelmi tárgyalásra fordított 3—4 órai időt, tartott éjfél 12 óráig. Képviselve csak két egyház nem volt.

Első fontosabb tárgy volt a tisztikar választásáról bemutatott jelentés, mely szerint a múlt évi utolsó közgyűlés alkalmával leköszönt hivatalnokok mind újból megválasztottak, úgymint: esperes Dorogi Lajos kisújszállási lelkész, e. m. gondnok Horthy István kenderesi földbirtokos, ki e tisztelet már 1869 óta viseli. Egyházmegyei tanácsbíráknak választottak: egyh. részről Tóth László inokai, Rácz Miklós kunhegyesi, Pinkóczy M. Lajos t.-szalóki, Vadai Ferencz törökszentmiklósi, Gulyás Lajos kisújszállási, Győry Lajos kenderesi lelkészek; világi részről Mészáros Illyés kisújszállási, Bagosy Lajos törökszentmiklósi ügyvédek, Losonczy Mihály t.-dersi, id. Székely Péter t.-igari földbirtokosok, Csávás Imre törvényszéki bíró, Jakucs Gábor m.-turi városi főjegyző; gyámintézeti pénztárnokká Rácz Miklós, e. m. közig. pénztárnokká Szűgyi Dániel (d.-ványai lelkész); főjegyzőkké Győry Lajos és Jakucs Gábor tanácsbírák; egyházi aljegyzővé Szűk Károly t.-kürti lelkész, világi aljegyzővé dr. Végh Sándor kunhegyesi ügyvéd; e. m. ügyészé Bagosy Lajos tanácsbíró. A megválasztottak nevében Dorogi Lajos esperes mondott köszönetet a bizalomért s ajánlotta fel azok szolgálatát.

Ez után bejelentetett Tóth Imre madarasi lelkész, Deák János karczagi s Füredi Lajos m.-turi tanárok halála, emlékek jegyzőkönyvi örökítése elhatározott; majd esperes tett jelentést a hozzá befolyt pénzekről és arról, hogy ngs *Losonczy Mihály* úr, e. m. tanácsbíró s volt zsinati tag, zsinati napidíjainak felét, 250 frtot, az e. m. gyámintézet lelkészi ágának ajándékozta (másik fele egyenlő részben a t.-derzsi és t.-abádi egyházaknak adományoztatott). Ugyancsak a lelk. gyámintézetnek 100 frtot adományozott Vári Sz. Sámuel t.-földv. lelkész. A jkvi előszeremen kívül lelkes éljenzésben részeltette közgyűlésünk a nemeslelkű adakozókat.

Megállapítottak a közalapi járulékok és törlések is, töröltetett 31 frt 70 kr. 1894. évi járulék gyanánt pedig megállapítottak 4542 frt, 21 frt 20 kr.-ral több, mint a folyó évre.

A díjlevelek hivatalos értékelése még eddig nem hajtattván végre egyházmegyénkben, az elnökség megbízott, hogy 4 részre osztván az egyházmegyét, önmaguk által választandó tagokkal (kik az egyházmegyét fogják képviselni) és az egyházak képviselőivel rendezze e fontos ügyet, előbb értekezletet tartván az irányelvek megállapítása végett. A munkálatról bevaratják a jelentés, hogy az értékelés megerősítették.

Ki volt tüzeve e közgyűlés tárgyaúl a stolarék megállapítása, illetve az egész egyházmegyében egyöntetűvé tétele; azonban tekintettel a küszöbön álló változásokra, a hozott határozat szerint csak annyit követel meg az egyh. megye, hogy azon egyházakban, melyek még ma sem emelték érvényre az egyh. ker. idevonatkozó szabályrendeletének intézkedéseit, azok még ez év folytatában hajtsák végre azokat. Ez ügyben a lelkész-egyleti körök adtak be véleményes javaslatokat s ezek alapján az e. m. egyetemes lelkész-egylet tette meg ez indítványt; ezzel együtt azonban még több indítványt is adott be. Ez indítványok folytán a vadházasságok számának csökkentésére kimondatott, hogy a szegényeket ingyen es-

polgári birtokot azok is örökölnék, kiknek semmi érdemük nincs; a papi jószágok jövedelmei az ország javára válnak, honn költik el, a *polg. birtok* jövedelmét nagyrészt *külföldön* költik el. Az egyházi jószág után sok fényes család keletkezett, midőn a világi jószág zsirjában nem egy család enyészett el. A papi javak elvételén áldás nincs — a történet tanúsítja. Borsod *népnevelésre* akarná fordítani a papi javakat. Ha országos szükségek fedezésére *aránylagosan áldozni* kell, ettől a papság nem vonakodik, de javaik elvételével a népnevelésen segítve nem lesz. Tudnék én erre forrásokat idézni; mennyi költetik el a *kortekedésre*; már e *mirigy* megszüntével is, mely az erkölcstelenségnek legtermékenyebb mezeje, mennyit nyerne a népnevelés; hát az absentismus mennyit visz ki az országból. Vegyék el tőlünk a jószágokat, anyagi erőszak szellemünket el nem nyomja.

Tomcsányi József (Békésmegye.) Különösnek találja, hogy az e. rend annyira ragaszkodik az anyagi javakhoz. Midőn a borsodi indítványt pártolja, ő sem kívánja azért, hogy a papok üres tarisznyával legyenek kénytelenek elmenni. Ha a klerusnak jószága nem lenne, több időt szentelhetne a tanításra.

Bezerédy Miklós (a veszprémi káptalan követe) az ő beszéde is, mint Borsod követének előadása, csak *elmefuttatás* leend, a tárgy érdemére majd az országos ülésben nyilatkozik. A körlevél népszerűtlen, mert a népet meg akarja fosztani azon papi fölöslegtől, melyben eddig részesült. Hogy a jezsuiták Kálmán képét eltor-

zíták, erre azt feleli, hogy a protestánsok hasonlóul irták le a Ferdinándokat s *a nagy* spanyol Fülöpöt. A térítésre most is van szükség, magok a katolikusok között is, kik közé sok idegen elv furta be magát, — azonkívül *a protestánsok ellen is oltalmazni kellett a hitet, a térítésnek vége nincs.* Szólv nem tagadja, hogy az e. javak a statuséi, de a papi statuséi. Borsod, (igy hosszú ékkel) vármegye követéhez fordulva kéri őt, hogyha a népnevelést akarják előmozdítani, nyissák meg előbb saját erszényeiket.

Pázmándy Dénes (Komárommegye) a papi javaknak rögtön, e pillanatban elvételét nem pártolja. — A klerus jószágait 3 módon bírhatja: királyi adományozás, magán adományozás s szerzemény útján. Engedjék meg a főtiszt. urak, ha állítom, hogy *a status a papi jószágokkal mind három esetben rendelkezhetik.* Mikor 1789-ben Franciaországban Mirabeau az e. javak elvételét indítványozta, a jelenlévő francia abbék s püspökök nem merték tagadni, hogy őket ezen jószágoknak csak harmadrésze illeti meg, (a többbit az isteni tisztelet, az iskolák fentartására, a szegényeknek ellátására adni köteles lévén.) Talán azt hiszi valaki, hogy nem lehet a papságnak oly tekintélyes helyzetet szerezni, minőt magas állása megkíván, ha a fekvő birtokok kezelésétől megfosztatik s fentartásáról a közállomány *készpénz* fizetéssel gondoskodnék? Utasítom ezen kételkedőket Európa többi statusaira, hol a klerus, kivéve Angolországot, mindenhol készpénzzel fizettetik. A választ-

kessék meg a lelkészek s a dispenczióhoz szükséges lelkészi okmányokat díjtalanul állítsák ki; végre sérelmesnek tartván a tanítói nyugdíjalap részére fizetendő 15 kr.-oknak az egyház által való szedését, ennek megszüntetése végett petíczióval.

A vasárnap-ügyben az egyh. ker. javaslaton némi változtatások ajánlása mellett közgyűlésünk közreműködését határozta el, bár emelkedtek hangok, hogy míg a törvényhozás nem segít ez ügyben, addig felesleges a vasárnap-ügynek a presbyteriumokra bizása, s hangsúlyoztatott, hogy kivált az egy lelkészszel bíró egyházakban a vasárnapi buzgólkodásnak a lelkész részéről tényleges támogatása fizikai lehetetlenség.

A felsőbb leányiskola ügye hosszabb vitára adott alkalmat. Az egyházmegye nagy többsége azon véleményben lévén, hogy a törvények értelmében ezen, bármily nemes és nagy horderejű ügyben sem lehet az egyházakat megadóztatni, minek jogosultságát, sőt az egyh. kerület részéről indítván meg a mozgalom s ez által rendeltetvén el a nagyobb traktusokban egyházmegyénként a felsőbb leányiskolák felállítása, — kötelezettségét a m.-turi egyház képviselői lelkesen vitatták: kimondatott, hogy azon bizottság, mely már eddig is készítgette az útját a felsőbb leányiskolának, szerezzen be reális költségeloirányzatot s terjessze azt be az e. m. közgyűlésre, hogy abból kitűnven a még szükség-lendő összeg, annak előállításáról gondoskodhassék.

Azon kellemtelenségek kikerülése végett, melyek a belhivatalnokok temetkezési költségeinek ki által s mily arányban viseléséből előállottak a multban, elhatározta volt közgyűlésünk, hogy minden egyház szavazzon meg e célra egy bizonyos összeget s azt vegye fel szabály-rendeletébe. Alig maradt egyház, mely ne provideált volna e tekintetben s szűkkeblűséget tanúsított volna. Egy nagy egyház volt csak olyan kegyeletlen, hogy határozatot hozott, melynek értelme szerint a belhivatal-

nokok temetéséhez semmivel sem járul. Nem említjük meg nevét — talán még mást fog gondolni.

Több, csupán egyházmegyénket magát érdeklő belügy mellett említésre méltó több egyházunknak azon dicséretes ténye, hogy a párbért készpénzre változtatta át, mint szintén a tandíjat is. Az egyházmegyénkben ide vonatkozó tapasztalatok azt mutatják, hogy a hol ez üdvös változás már megtörtént, az egyház sokkal jobban tud boldogulni; másrésről azt is, hogy az egyh. adó is jobban befolyik s épen a szegény népre nézve könnyebbség, hogy készpénz adóját, esetleg az állami adó befizetésekor 4 részletben könnyen fizetheti; pár napi napszám s megszabadul terhétől, míg amugy saját szájától kell odaadni a keservesen szerzett ételmezt. Közlebb ilyen változtatást eszközölt T.-Szöllős, T.-Abád; a belhivatalnokok terményfizetését pénzre változtatta: Karczag, Abád és Szöllős.

Az egyházi közigazgatási ügyek után az iskolai ügyek következtek s örömmel regisztrálhatom, hogy nagyjelentőségű s különösen középiskolai oktatásunk felvirágoztatására fontos tényekről értesült közgyűlésünk. Bejelentetett a kisujszállási 6 osztályú gimnásiumnak 8 osztályúvá fejlesztése érdekében megkötött szerződés, mely szerint a kultuszminiszter úr ó Nagyméltósága a törvényhozás leendő hozzájárulásával 10,000 forint évi segélyben részesíti a nevezett gimnásiumot, hogy az a kor kívánalmainak megfelelően rendeztessék be; más feltételt nem kíván, mint ezeket: a számadásoknak tudomásvételül felterjesztését s 3 közönyös tantárgyra tanárkinevezést, az egyháztanács által ajánlandó ev. ref. vallású jelöltek közül; tehát az autonomia teljes biztosítása mellett; 1200 frt fizetéssel, 200 frt lakbérrel s 200 frt-ig emelkedő ötödéves korpótlékkal javadalmazott kellő mennyiségű tanár s díszes és czélszerű új épület, minden szükséges felszereléssel fog védőbástyája lenni rövid idő múlva a ref. egyháznak, egyházmegyénk ez áldozatkész városában, mely a 16,000 forintos telken

mány indítványát el nem fogadja, mely szerint „a borsodi indítvány *törvényes jogokba* ütköznék.“ E törvényhozásnak hatalmában sem áll lemondani azon *nemzeti vagyonról*, melyről a többi e. gyűlések de facto rendelkeztek is. Indítványt tesz, melylyel egyrésről a *borsodi kívánat ugyan tetteleg nem pótolhatik*; de másrésről a nemzetnek eddig még sértetlenül megőrzött *tulajdon joga* sem fog kockáztatni. Az indítvány ez volt: „Elismerik ugyan a RR., hogy a papi jószágok a közállománynak rendelkezése alá tartoznak, nem vélik azonban jelenleg idejét lenni annak, hogy azokról a közállomány rendelkezésük.“ (De még ezután is folytatja beszédét.) Nem a privilegiumok fentartásáért ülünk jelenleg együtt; a kiváltságos osztály érdeke helyébe a népek érdeke merült fel. Azt mondja a veszprémi káptalan követe, hogy hitsorsosait a protestánsoktól is őrizni kell. Ezt a nyilatkozatot a főtiszt. úrtól legkevésbé vártam. Főt. úr ez által rendeltetéséről megfélekedve, az egyenletlenség magvát s az ellenségeskedés üszkét akarta közénk dobni, s mint látom, ingerelt (igy) szemekkel nézi azt, hogy mi is, külön vallású követek, egymás mellett békében, csendben s barátságban ülünk; talán felzúdította keblét azon egyetértés, mely a rokon elvű kath. és protestáns polgárok között napról-napra nő. Az elvrokonságon alapult barátságot s egyetértést ily gyengédten szavak nem szétomlasztani, de erősíteni f. g. j. k. Különben ott van Spanyolország; nem kellett ott a kath. klérusnak küzdeni a protestantizmussal, a klerus kormányozta, a klerus

igazgatta, a klerus vezette, a klerus nevelte a népet — s több mint egy évtizede már, hogy a legborzasztóbb forradalom dülje e hazát, miveletlen földek, véres göröngyök, elnyomorodott, sápadt nép élő tanúi s követke-zései a klerus bölcs kormányzásának s fáradságos nevelésének. Igen t. KK. és RR. elvezette a klerus, karon fogva vezette a spanyol népet, hol protestantizmussal küzdenie nem kellett, a veszély örvényéhez; de most elpuhult karjai visszatartani a *butának nevelt* népet s megmenteni a hazát nem bírják!

A következő ülés másnap, augusztus 1-én tartatott. Az indítvány pártolói közül Perczel Móricz, Ragályi Miksa (Gömör), Beöthy Ödön (Bihar), ellenzői közül Balogh Kornél (Győr), Majláth György (Baranya) szólalnak fel. Majláth Sieyes abbé híres mondását is idézé: „Ha szabadok akartok lenni, legyetek mindenek előtt igazságosak“. Ragályi meg azt kérdezi Bezerédytől, mi okból tartja „nagynak“ spanyol Fülöpöt? azért-e, hogy ezrenként égettette, tömlöczöztette az embereket, mert az Istent másként imádták? ha azért tartja nagynak, úgy a prot. és a kath. historia között nagy a különbség. Mind Fogarassy, mind Palóczy ezen a napon is beszéltek, ez utóbbi a veszprémi káptalan követének azon tanácsot adván, hogy ha oly buzgó őre a nyájnak, hogy téritésének annál nagyobb gyümölcsét láthassa, legjobb lenne, ha e czélből Chinába, hol 300 millió pogány van téritendő, vagy Cochinchinába menne, itt már a térités nagyobb érdem lenne, mert némi kis

100,000 forintos épületet emeltet. S ez még nem elég! M.-Tur szintén 3000 frtos segélyre nyert kilátást, hogy azzal betetőzze azon intézetet, mely háromszázados multjánál fogva hivatva volt és hivatva van, hogy 8 osztályúvá fejlesztvén, a már felépült díszes templomban a tudományoknak méltó legyen az ősök dicsőségére, kiknek sorában nem kisebb ember, mint Szegedi Kis István nyitotta meg az élőviz forrását. Egyházmegyénk harmadik középiskolája a karczagi is hatalmas lépést tett a közelmultban. Bemutattatott a terv, mely szerint 4 o. gymnásiuma részére díszes új épületet emel. Kögyülésünk mind e gymnásiumokra vonatkozó intézkedéseket örvendetes tudomásul vette s azokat a maga részéről megerősítette.

Az isk. ügyek közül nevezetesebb mozzanat még, hogy a népiskolai szervezet rendeletei s általában a népiskolai törvények mikénti ellenőrzése tárgyában terjedelmes utasítást dolgoztatott ki az egyh. megye s azt most boldogult Füredi Lajos barátunk munkálatában elfogadta és kimondotta, hogy az e. m. tanügyi bizottság az iskolák látogatásában, tanítók, iskolák, iskolaszékek megbirálásában ez utasításhoz tartozik alkalmazkodni.

Ezek után még 9 kérvény s 5 felebbezés intézte el és 5 díjlevélügy vizsgáltatott meg, mely utóbbiak közül 3 új díjlevél erősített meg a D.-Ványán (2) és T.-Szöllősen szervezett új tanítói állomásokra.

A mintegy 11—12 órán át tartott közgyűlés 60 tárgya (a tárgysorozat szerint) kimerítettvén, az elnökség berekesztette a gyűlést, melynek tapintatos vezetése eszközölte csak, hogy — bár a késő éjszakába mélyen bejutva — elvégezhettünk minden fölterjesztett ügyet.

Referens.

A szabolcsi ev. ref. egyházmegye gyűlése.

A f.-szabolcsi ev. ref. e. m. f. évi ápril 18-án tartotta meg tavaszi közgyűlését Nyíregyházán, nt. Lukács Ödön esperes és nsgos Gencsy Albert országgyűlési

képviselő, e. m. gondnok elnöklete alatt, az új vármegeház disztermében. Az egyházmegyei tisztviselők, egyházi- s világi tanácsbírák mindnyájan, — pénztárnokok, jegyzők — jelen voltak. Nagy számmal voltak lelkészek; egyházak képviselői és a tanítók közül kevesen.

Lukács Ödön esperes igen szép s lélekemelő, alkalmi imával nyitotta meg a gyűlést.

Az esperesi jelentés tudomásra hozta, hogy az e. m. lelkészi kar megállapodása értelmében, Gencsy Albert e. m. gondnoknak, az 1892-dik év szept. 14-én 50 éves születési évfordulóján, egy küldöttség díszes albumot adott emlékül, jelmondatokkal. Gencsy Albert e. m. gondnok akkor is megköszönte, most újból köszöni az e. m. figyelmét.

A n.-kállói ev. ref. egyház 1892. évi nov. 6-án a reformáció ünnepélyével összekötve hála- és örömnepélyt rendezvén s arra főt. Kiss Áron püspök urat és az e. megyebeli egyházakat is meghíván, a n.-kállói egyháznak és főtiszt. Kiss Áron püspök urnak az e. m. jegyzőkönnyvileg köszönetet szavaz.

Veresmarton, az állami adó ügye miatt elmergesedett bajok, az orvoslás és gyógyulás szerencsés állapotába jutottak. Dögében az adó és díjlevél-ügy szerencsés megoldásához szintén alapos kilátásaink lehetnek. Mindkét egyházba még egyszer küldöttség neveztetett.

Az újonnan választott lelkészek: Somogyi József Turán, Szikszai András Ibrányban, Ozsváth Pál Thasson, Veress János Paczalon megerősítettek.

Halászbán nem lévén alkalmas lakás a második családos tanító számára, a segédtanítók az egyházat, mihelyt rendes tanítóságra nyílik kilátásuk, elhagyják; így a segédtanítói állás most sincsen betöltve. A halászi egyház egyrésztől a tanítói állomás betöltésére, másrésztől szabályszerű tanítói lakás beszerzésére utasított.

Geszteréd—Bököny—Hugyaj—Micske—Aba-pusztá társ egyházzá alakultak Geszteréd központtal, a hol már templom van. Gróf Degenfeld József geszterédi nagy-

fáradtsággal jár. A másnapi ülésen Nagy Károly (Gömör) indítványa lön elfogadva e szerkezettel: A KK. és RR. az országos választmánynak jelen tárgyát *törvényes jogokkal ellenkezőnek* kimondó véleményében nem osztozhatnak; azonban Borsodmegye előterjesztésének tárgyalását *ezuttal mellőzni* kívánván, annak érdemére nézve részint az előleges sérelmekben, részint az 1835. decz. 30-án kelt felírásban kifejtett elveikhez ragaszkodnak.

Mellékesen egy kis intermezzóról emlékezem meg, mely az augusztus 1. ülésen történt, Bezerédy ugyanis következetesen Borsódot emlegetvén, Palóczy szemérettel veti, hogy az ő megyéje nem csicséri-borsótól, de Bors vezértől vette nevezetét, ki Borsod várát is építette. De a figyelmeztetés nem használt, Bezerédy másnap is folytatta csipkedéseit, mire Palóczy élénk derűtség közt egy kissé indulatosan azzal vágott vissza, hogy ha fel nem hagy csipkedéseivel, ő meg a veszprémi *káptalan* nevét ezután annyiszor-mennyiszor *vészpréminek* fogja mondani.

Igy kerül az ügy az auguszt. 17-én tartott országos ülésre. *Radvánszky Antalnak* (Zólyom megyé) monumentális beszédére már csak utalni vagyunk kénytelenek, (mely beszédet oly viharos éljenzés követett, hogy az elnök a galleriákat csendre utasította, „a galleriák éljenzésére nem szoktunk adni semmit, — úgy mond — itt csak a hallgatásra van szükség, nem pedig az éljenzésekre”), úgy szinte magának az elnöknek, Szathmáry Antalnak (ka'ocsai főkáptalan), Palóczynak (ki az országos ülésen is felszólalt) Bezerédy Miklósnak, Szentkirályi

Móricznak (Pestmegye) beszédeire is, sajnálkozásunkra, csak a figyelmet lehet felhívunk. A vita auguszt. 19-én ért véget azzal, hogy elnök végzésül kimondja: „E szerint a többség a kerületi határozat mellett van.” A borsodi indítvány tehát a törvényes jogokkal *nem* ellenkezőnek nyilvánított, de tárgyalása *ezuttal* elmellőztetett.

A főrendeknél augusztus 21-én kerül elő az indítvány. A vezérszónok Lonovics József csanádi püspök volt. A primás is (Kopácsy József) szó, de röviden, mire az elnök (Majláth György országbíró) a vitát berekesztí. A főrendiek határozata így hangzik: „Az egyházi rendnek sarkalatos törvényeink által biztosított *birtokbeli jogai* ugyanazon előleges sérelmekben és felírásokban is, melyekre a t. KK. RR. hivatkoznak, elismerve lévén, a borsodmegyei előterjesztés tárgyalását a mtgos Főrendek azoknál fogva is, miket az idézett 1835. decz. 30. felírási javallat alkalmával váltott izenetekben kifejtettek, részükről is mellőzendőnek vélik. Az auguszt. 26-ik országos ülés a főrendi választ a kerületi ülésre tévén át, ez augusztus 29-én kimondja, mikép „izenetükben foglalt nyilatkozatuk és elveik mellett maradnak, különben pedig részükről kinyilatkoztatják, hogy *ezuttal* a ielen pont feletti értekezéseiket ezen o. gy. idejére nézve, berekesztettnek tekintik.” Ezen ker. határozatot a KK. és RR. szeptember 2-án tartott ülésökben megerősítették.

Mikor érkezend meg „a fellámadás” napja?!

Aurifaber.

birtokos 50 frttal járult a lelkészi fizetés megállapításához. Az állomásra a pályázat meghirdetett. Nekünk is van tehát már missiói egyházunk s az aratni való ott valóban sok, szép hivatás vár egy jóra való lelképásztorra; csak akadjon egy igazán arra termett misszionarius.

Nagy Imre dögei tanító, a közelebbi napokban érvén meg 50 éves tanítól működésének évfordulóját, az e. m. is szívesen nyújtja neki az elismerés koszorúját.

Thuzséron nsgos Salamon Tivadarné, szül. gr. Forgách C. az iskolai telekhez 300 □-öl belsőséggel járult, miért neki az e. m. jkönyvileg szavazott köszönetet, annál melegebben, mivel az illető grófné róm. kath.

A segédlelkészek következőleg helyeztetek el: Farkas György Ibrányból Berczelre, — Németi György Thassról Aranyosra, — Balogh József Nyir-Bátorba, — Gavallér János Papra, — Balogh Ferencz Balkányba, — Czebe Nagy Mihály Mándokra.

Az esperesi jelentés letárgyalása után Lukács Ödön esperes, az egész tisztkar nevében bejelenti a lemondást. Úgy az e. m. tisztkar, mint a maga nevében hálát ad Istennek, hogy életökből tiz esztendő az egyházi ügyekkel való foglalkozásra szentelhetek. Tiz év — ime — még az egyes emberek életében is sok idő; s ha az egyházak életében sok nem volna is, de a mai viszonyok közt sok idő az még az egyetemes ref. egyház életében is. Főleg az 1881—82-ik évi zsinat sok tekintetben egész rendszerváltozást idézett elő az egyetemes magyar ref. egyház életében. E törvény révén sok idegen elem vegyült az egyházi életbe, p. a lelkészválasztási törvény, mely chinai falat emelt az e. megyék és e. kerületek közé; az egyházi adózási rendszer ingadozóvá lett; az egyházi adó behajtása az első fokon is elvétezt az egyházi hatóságoktól; idejárult az 53. §. feletti elkeseredett vita s a presbyteri rendszer csonkulása sat. Növelte az egyházi bajokat a hívek általános elszegényedése. . . Ily viszonyok között — még lángelmeknek is nehéz nagy eredményeket felmutatni. Az e. m. tisztkar tett, a mit tehetett. . . Eljárása felett az egyes egyházak lesznek hivatva az ítéletet kimondani. — Ohajtja, hogy az a *szerelet*, mely az e. m. tisztviselőket és az egyes egyházakat és azok tisztviselőit eddig összekötötte, az a *szabadság*, mely eddig lelkesített, az a *világosság*, mely idáig vezette az e. megyét, vezérelje ezentul is.

A szavazatok beadására nézve: esperes és e. m. gondnokra a szavazatok f. évi május 25-ig adandók be. Az esperesre adandó szavazatok felbontására Gencsy Albert elnöklete alatt Nagymáté Albert és Görömbei Péter, — az e. m. gondnokra adandó szavazatok felbontására Lukács Ödön elnöklete alatt Ujfalussy Béla, Jármay Márton urak kiküldettek. A többi szavazatok beadásának határidejét a megválasztandó elnökség fogja kitézni. Az e. m. közgyűlés által választandó tisztviselőket pedig a jövő egyhm. gyűlés fogja megválasztani. A zsinati képviselők jelentésökben kiemelik az iskolaügyet, a debreczeni egyetem, az ág. evang., a közösügyekre nézve történt megállapodásokat és az egyházpolitikai kérdéseket, jelezvén azokkal szemben az általuk elfoglalt álláspontokat. — Eljárásuk helyesséssel fogadtatott.

Felmerült az is, hogy az 1892. augusztusi e. kerületi közgyűlés tartama alatt 4000 frt pót-államsegély küldetett le; de miután erre nézve az e. kerület határozatot nem hozhatott, annak hova fordítása függőben hagyatott. *Egyházmegyei közgyűlés jegyzőkönyvileg elhatározta, hogy feliratban kéri meg az e. kerületet, miszerint ezen 4000 frt kizárólag eredeti rendeltetésére, t. i.*

a szegény egyházak, belhivatalnokok segélyezésére fordítassék. Az e. megyéket is felhívták volna e kérvény támogatására; de ez azon az okon elmaradt, hogy sok e. m. már megtartotta közgyűlését; így az átirat idő után történnék.

Pazony a Horváth Mária-féle alapítványból, Horváth Mária emlékére, díszes, új templomot fog építeni. A mi a tőkéből fenmaradand, az a kamatok hozzáadásával ismét növeltetni s gyümölcsöztetni fog. A tervek s költségvetés bemutatván, helybenhagyattak.

Közelebb két egyház: Kótaj és Kálló-Semjén, iskolai alapjukat átadták, az egyházi felsőbb hatóságok jóváhagyásával, a községi iskola fentartására, kikötvén, hogy a tanító, a ref. énekvezéri teendőket is köteles lesz végezni. Azonban a legközelebbi iskolai körlátogatók azt jelentették, hogy nem mehettek be a jelzett iskolákba látogatói tisztök végezése végett; ennek, főleg K.-Semjénben az iskolai gondnok határozottan ellenmondott. *Az e. m. elvileg elhatározta, hogy jövőre az ilyen esetekben, t. i. a felekezeti iskolai alap átadása alkalmával szerződésileg kikötendő léssen, hogy az e. m. az ily iskolákkal az összekötetést, a körlátogatóság útján, fentartani jogosult legyen! . . . Ez a dolog bizonyára figyelmet érdemel, mert az épen napirenden s tárgyalás alatt lévő népiszkolai törvényjavaslat életbeléptetése után nagyon meg fognak szaporodni az ilyen államilag s községileg segélyezett ref. iskolák s félő, hogy ha az örök ébren nem lesznek és nem vigyáznak, a felekezeti iskolai alapok, észrevétlenül, egymásután fognak átmenni a községi, esetleg állami kézbe s egy pár évtized múlva a felekezetenek a joga is elenyészik, iskolai alapja is elkallódik. Videant consules! . . .*

Ibránynak megengedtetett, hogy gr. Lónyay Menyhért-féle leányiskolai alapból kamat nélküli kölcsönt vehessen iskolai telek vásárlása végett, oly módon, hogy a jelzett alap addig ismét érintetlen hagyandó, míg ki nem növi magát a mostani összegre.

Keresztési Sándor tanügyi bizotts. elnök terjedelmes, kimerítő és részletes jelentése olvastatván, ennek alapján azoknak, a kik a körlátogatói tisztkar híven s pontosan eljártak, jegyzőkönyvileg köszönet szavaztatott; a kik tisztkarban el nem jártak, felhivatnak, hogy kötelezettségöknök eleget tegyenek. Az ismétlő iskolák létesítése megsürgöttetett, a felszeretlen iskolák felszerelése szigorúan meghagyatott. Tanügyi bizotts. elnöknek szép munkálataért szintén jegyzőkönyvileg is köszönet szavaztatott.

Iskolai czélokra 1892-ben 1700 frt ajánlat tétetett.

A körlátogató helyi iskolája az ő felügyelete alól más körlátogató hatásköre alá helyezendőnek nyilvánított.

Kérdésbe tétetvén, hogy a canon. visitatio vagy a körlátogató osztályozása-e irányadó az iskola és a tanító megítélésénél: kimondatott, hogy egyik se külön-külön, hanem a kettő együtt; különben is többnyire összevágna a vélemények.

A keéki egyháznak szigorúan megrendeltetett, hogy a jövő iskolai év kezdetéig a szabályoknak megfelelő iskolát építsen; mivel mostani iskolája a szükségnek meg nem felel.

A vasárnapi bizottság elnöke jelentette, hogy az e. m. vasárnapi bizottság megalakult, szervezkedett, jegyzőül Rác Gyula, pénztárosul Vass Mihály megválasztatott. Andrassy Kálmán pedig a bizotts. tagságról lemondván, helyette Tóth Gábor bogdányi lelkész választatott. Az egyházak, esperesi körlevélben fel fognak hívatni, hogy a helyi bizottságokat megalakítsák és erről az e. m. vasárnapi bizottság elnökét értesítsék.

A tárgysorozatban levő 44 ügy s az esperesi jelentés és tanügyi bizotts. elnök jelentésének egyes számaival 70—80-ra is tehető tárgy elintézése egy nap alatt bevégeztetett, másnapra csakis a hitelesítés maradt. Ennek az oka az, hogy a gyűlés előtti napi conferentia az ügyeket igen alaposan előkészítette. — Gyűlés után közébed volt, rossz és drága ebéddel, rossz kiszolgálattal; de szellemes tósztokkal és derült hangulattal.

Görömbei P.

**Palóczy László kerületi jegyző s Borsodmegye kövé-
tének beszéde a kerületi ülésben 1844. július 31-én.**

(Mutatvány Kovács Ferencz „Az 1844-ik évi Országgyűlési Tárgyalások Naplói a Papi Javakról” című munkájából.)

Olvastatott a 128. pont alatt Borsodmegye azon indítványa, mely szerint az egyházi vagy papi minden jöszágok jövedelmei — kiszakasztván azokból azon meghatározandó összeget, mi az isteni tisztelet s a vallás külsőkép is díszes fentartására, valamint a papi személyek állása és hivatala fontosságához mérsékelt illendő és szinte meghatározandó mennyiségű évi fizetéseikre megkívánatik — az ezektől fenmaradandó jövedelmek részint a szükséges népnevelésre, iskolák felállítására, a meglévők czélszerű elrendezésére, részint a tanítók képzésére s azok jobb fizetésére, részint országosan meghatározandó más közhasznú czélokra fordíttassanak.

A nagyméltóságú országos választmány, mely a sérelmek és kívánatok összeszedésére s azok feletti véleményadásra vala kiküldve, „a jelen kívánatot törvényes jogokkal ellenkezőnek állítván, nem találta pártolásra méltónak”.

E fontos tárgyban első emelt szót Borsodmegye követe, az ősz kerületi jegyző, Palóczy László: Mit fognak végezni e tárgy felett — úgymond — a T. KK. és RR.! az bölcseségüktől függ, nekem szoros feladásul tevők küldöm, hogy ez indítványukat megtegyem s védelmezem; kérem e szerint Borsodvármegyének kihallgatását s e mellett mind kötelességemnél, mind pedig meggyőződésemmel fogva szólok fel. Ha valaki azt gondolná, hogy megyém nemeseinek nagyobb része protestáns lévén, ez indítványt a protestánsok tevék, s a kath. clerus iránti gyűlölségből lépett fel kívánatával: az igen csalatkoznék; egy katolikus jeles úr és egy királyi hivatalban lévő katolikus tevő az indítványt, a t. rendek pártolák s így keletkezett a borsodi ismeretes körlevél. Ebben foglaltatnak mindazon adatok, s bőven ki vannak fejtve az okok, melyekre az indítvány alapítaték s törvényeinkből kimutatva: hogy a statusnak van joga az egyházi javak felett rendelkezni. És alig hogy szélllyel ment a körlevél, mindenütt nagy mozgást okozott egész magyar Izraelben, s a megyei gyűléseken. A papság azonban mindent elkövetett annak megbuktatására. Esztergomvármegye pedig a borsodival ellenkező szellemű körlevelet bocsátott szét és azt jól is tette, mert az igazság csak eszmesurlódások által derülhet ki. Másik üdvös hatása pedig az volt, hogy a clerus, melynek tagjaitól, noha kényelemben töltik napjaikat, kevés matematikai és bölcsészeti munkákat olvashatunk, most bezzeg tollat ragadott és ragadtatott; egymást érte a sok czáfoló röpirat a leggúnnyosabb kifejezésekkel, melyekben minden feltalálható, csupán a borsodi körlevélben kifejtett elvek nincsenek megczáfolva. A borsodi körlevél száz keresztnevet kapott. Sőt elmondatik azokban törvény — alkotmány, tulajdonjogot sértőnek, fölforgatónak, sőt haszontalan lármát okozónak is. Mi ezen

elnevezéseket illeti, én csak azt mondom, hogy nem mind igazságos az, a mi törvényes; mert hiszen miről van „corpus juris“-unkban számosabb törvény, mint a papi tizedekről; de azért, valamint azt mondani, hogy a papi dézsmák törvénytelenek, senki sem merészli: úgy nem fogja állítani senki azt, hogy azok igazságosak. Azt mondom másodsor, hogy nem mind igazságos az, mi annak lenni látszik; mert hiszen évezredek alatt azt hívé a világ, hogy a nap forog a föld körül, a föld pedig áll, sőt az ellenkezőt állító Galileinek állításaért tömlőczben kellett szenvednie; és mégis megmutatta az emberi ész, s ma már a gyermekek is tudják, hogy a föld forog a nap körül, s nem a nap a föld körül. A borsodi körlevél haszontalan lármának is nevezetik; pedig ezen állítás tudott annyira hasznos lenni, mert az egész országban tanácskozás alá vétett s az eszméket tisztába hozta. És hogy nem minden láрма és nem mindig haszontalan, mi annak látszik, megmutatták a római capitolium udvarán lévő ludak, melyek a köztársaságot, Manlius idejében épen lármájuk, gágogásuk által mentették meg. „Sine ira et studio“ írta Borsod az ő körlevelét, lépéseit az igazság, a törvények és a közjó vezérelték. Mi, T. RR. örökké szónokolunk a népnevelés elhagyatott állapotáról, hasznos vállalatokról, s mindenütt a pénzhány áll utunkban s nem látjuk azt a forrásokat, mik legközelebb szemeink előtt vannak, azon kútforrásokat, melyek századok óta nagyrésztben a nevelés alapjául vannak rendelve. Borsod figyelmeztette a megyéket, hogy a kiknek többet adott, többet is vár azoktól a haza s a ki többet áldozhat, áldozzon is többet. Igaz! mi a levélben ki is van fejezve, Borsod körlevelében volt egy mellékes ok is. Tudja mindenki, hogy midőn a clerus 1838-ban a vegyes házasságoktól meg kezdé tagadni az egyházi áldást, mily zavar keletkezett ebből az országban. A clerus nem csak nem igyekezett azt csillapítani, de az 1840-diki diéta után a papi fejedelmek itt maradván Pozsonyban, július 2-dikán eldobták az országban Eris almáját és így a közbajt még inkább növelék, midőn a primás főpásztori levelében, s a többi főpapok is ennek alapján az áldás megtagadás szükségét nyíltan kimondák, kimondták pedig az országgyűlésen hozott országos conclusum — határozat — ellenére s kibocsáták az országos körlevelet, mely az egész országban nagy zivatart támasztott, a helyett, hogy a felzaklatott lelkinyugalmat lecsendesítette volna. Borsodmegye tehát ezen indítványa által figyelmeztetni akarta az egyházi rendet, hogy magára vigyázzon, mert ámbár Achilles maga legyőzhetlen vala, ámde sarka még sem volt sebezhetlen, és bár a Dániel által álomban látott kép maga érczből vala is, lábai mindazáltal agyagból valának. Így a clerusnak is van oly gyenge oldala, melyen megsebezhető s melyen az már több országokban meg is sebeztek. Mert hiszen Európának majd minden országa rendelkezett már a papi javakról, így még a legkatolikusabb Spanyolország is elfoglalta azokat s csak a contradictiók honában, Angliában és Magyarországon maradtak eddig illetlenülül, de úgy hiszem, el fog jönni az idő, midőn mind a két helyen a birt javaktól fel fognak mentetni. Figyelmeztetni akarja arra, hogy ne bizzék oly szerfelett hatalmában és befolyásában, s ezért azon pártfogásban, melylyel erősbülve daczolhatni vél a törvények hatalmával is, mert van a világi rendnek hatalmában egy oly eszköz, mely által a clerus minden hatalmas ereje és befolyása meggyengíthető; annál fogva ne daczoljon az ország közakaratóval, mert van mód, melylyel hatalmasnak vélt erejét megsemmisíthetni; azért ne bizza el magát javaiban, gazdagságában oly annyira,

hogy mivel gazdag, az ország törvényein felül emelkedhetnék; mivel eljöhet az idő, melyben elmondhatják felette, mit a római író Florus, Pompejus és Julius Caesarról mond, s mit korunkban mondhatnánk Napoleonról: „Causa tantae infelicitatis fuit nimia feleccitas“.*

A borsódi körlevél T. RR. adatokon, okleveleken alapszik, a történet és diplomatica tanítják: mily pazar kézzel szórta Szent István és Szent László a papoknak a sok jószágot és pedig elannyira, hogy Szent Adalbert püspök, ki vezére volt a peregrinus térítőknél, maga intette meg Szent Istvánt, hogy ne adjon már a papoknak több jószágot, mert hiszen majd magának már semmi sem marad. Kálmán király már eszélyesebb volt, mert ő már nemcsak hogy nem adott, sőt ő már vissza is vett az elődök által adott jószágokból. No de meg is lakolt érte; mert míg Szent István és Szent László „szentekül“ canonizáltattak, akkor a jezsuiták, e különben derék fejedelmet, a Corpus juris nagyszombati kiadásához irt előszóban úgy írják le, mint egy csipás, püpos, borzas, testi és erkölcsi szörnyeteg.

S ha kérjük most már, ugyan miért adatott azon tömérdek jószág a papoknak? azért, — mondják ők — mivel a pogány magyarokat a keresztyén vallásra térítették; azért továbbá, hogy az akkor behozott keresztyén vallásban a népet fentartsák és szelidebb erkölcsökre oktassák. És ez szép tett és hálát érdemlő cselekedet is volt. De kérdés, midőn a keresztyén vallás már annyira elterjedt köztünk, hogy azt sem Mahomed, sem Zoroaster, sem Brahma, sem Confucius vallásától féltetni nem lehet, s midőn az akkori térítőknél már poruk sincs meg, a mostani papok meg sem fiaik azoknak, sem hagyományosaik; de csak Isten szolgái: vajjon ezen czímnél fogva a jószágok kezeikben megmaradhatnak-e? Egy erkölcsi testületet örökös jutalommal elhalmozni nem oxymorum-e? Hiszen midőn valamely zászlóalj legényei vitézül viselték magukat: az érdemkeresztet a zászlóra függesztik fel; ámde ez addig díszlik rajta, míg a jutalmazottak mind el nem haltak. 40—50 év múlva levelezik azt, mert kik akkor a zászló alatt álltak s babért arattak, ezek tudván azt, hogy nem lévén övék az érdem, a jutalom őket nem illeti.

Most tessék ezt alkalmazni!

Második oka azon jószágok adományozásának, hogy Szent István király idejében pénz nem volt: hiszen az adás-vevésnél is csere divatozott, a bírság is csak marhával, ökörrrel fizettetett; a vallás szolgáit pedig tisztességesen el kellett látni jövedelemmel; s mivel Szent Istvánnak pénze nem volt, fizetésül jószágokat osztogatott, melyeknek akkor különben is semmi értékük nem volt; és ez az eljárás már csak azért is jó és bölcs intézkedés volt azon időkben, mert az idegen papok jobban mívelték a földeket s ez által szebbé, kiesebbé tették az ország vidékeit.

Azonban az idők változtak, a pénz behozatala, sokasodása, megszüntetése azon szokást is, mely szerint a tisztviselők sóval fizettetek, honnan jó a „Sallarium“ nevezet, mely „Sallarium“ később aztán készpénzzel cseréltetett fel; s ha már a világi rendre ez megtörténhetett: nincs ok, miért ne történjék változás az egyháziak fizetésében is; nincs ok, miért ne lehetne az egyházi rendet is állásához illő évi fizetéssel ellátni.

Harmadik ok volt az akkor (a XII., XIII., XIV. században) divatozó tudatlanság és sötétség is. Azon balhiedelem uralkodott ugyanis akkor, hogy az emberek csak úgy békülhetnek ki vétkeikért az Istennel, s csak

úgy nyerhetnek örök üdvösséget — mit melleleg mondván, csakis a papok terjesztettek — ha a papok, kolostorok, minél több ajándékokkal, jószágokkal halmoztatnak el. Így halmozódott össze a tömérdek jószág és vagyon a papok és kolostorok kezeiben és sok nemes család ma is siratja ősei bitor tettét, kik az akkori századok babonás hitének áldozták fel összes vagyonukat, lelkek üdvösségét kegyes adakozásuktól várván. Tudnék több családot említeni, de talán vannak a teremben közöttünk is olyanok, kik őseik pazarlását most is szomorúan érzik, s papi kezek közt vannak oly birtokok, melyek örökségkép reájok néznének.

Vannak azonban a clerusnak olyan jószágai is, mikre nézve a birtoklás jogát sem lehetne bebizonyítani; de a tárgy sokkal szelésebb, hogy sem itt rövid felszólalásban kimeríteni kívánám és lehetne azt. Azért csupán egy esetet legyen szabad említenem, de „ex uno disce omnes“. Turóciban van megírva, hogy III. András nejét, Fennénát megkoronáztván az esztergomi érsek által, és a megkoronázott királyné e kis fáradságért a férjétől tú-pénzül kapott Rozsnyó városával ajándékozta őt meg. Nem vizsgálom, érdemel-e-e az érsek úr ezen pár órai kis munkáért ezen nagy jutalmat? de azt méltán kérdezhetem, mi jogon szállott az a következő érsekekre; annyiival inkább pedig azt, hogy elszakasztván az az érsekségtől, mi czímen szállott a rozsnyói püspökökre, kik koronázást nem teljesítettek soha? holott az csak személyes fáradságért csak egyes személynek, az esztergomi érseknek adatott jutalom volt?

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Tiszántúli egyházkerületi közgyűlés.** Egyházkerületünk esperes uraihoz a kerületi közgyűlés ideje stb. tárgyában a következő körlevelet küldte szét főtiszt. püspök urunk: Egyházkerületi főgondnok urral, mint elnöktársammal egyetértőleg a folyó évi első közgyűlés kezdetétől június hó első napját határoztuk el és tűzzük ki, fölkérvén ebből folyólag Nagytiszteletű Esperes urakat, hogy az illető egyházakkal ezt tudatva másfelől gondoskodjanak, hogy mindeh tárgy és ügy, mely az egyházkerületi gyűlés elé tartozik, május 23-ig a püspöki hivatalhoz beküldessék, hogy így az akkor már elkészítendő tárgysorozatba fölvetethessék. Közgyűlésünknek több fontos tárgya lesz úgy az országos zsinat, mint az egyetemes konvent ülésének határozatai s adott útmutatásai alapján. A zsinat által felállítani tervezett két facultás kérdése fétett kincsünkre, debreczeni főiskolánkra nézve első helyen érdekel s e tekintetben épen tőlünk, a tiszántúli egyházkerülettől méltán sokat vár a protestáns közvélemény. Mikép járjunk el a segélygyűtésben nagyon körültekintő figyelmet és gondoskodást igényel. Debreczeni főiskolánk meglévő intézeteinek emelése s fejlesztése is, nem különben több gymnasium részéről az államsegély igénybevitelére irányult törekvések mind gondos figyelembe vételt és alapos megfontolást igényelnek. Iskolai ügyekben a teendőknél egész halmaza vár a közgyűlés intézkedéseire. Az egyes egyházmegyékből beérkezendő ügyek száma is most nagyon jelentékeny leend, miután 9 hó óta egyh. k. gyűlés nem tartatott. A bíróság elé tartozó ügyekre vonatkozólag már most kérem Esperes Uraknak tudomásul venni s az érdekelte felekkel tudatni, hogy az egyh. ker. bíróság ülését jun. 2-án délután 4 órakor kezdi meg. Végül

* „Ily nagy szerencsétlenség oka a tulságos szereacsé volt“.

azt is méltóztassanak közölni, hogy ezen közgyűlésnek teendője lesz az Andaházy Szilágyi intézetbe föl vétel. Most pedig fogadják Esperes Urak szívem és lelkem üdvözlését, és szeretetteljes köszöntésemet fejezzék ki a gyülekezetnek! Hosszú és nehéz tél volt ez a természetben is, melyet legközelebb átéltünk s oly soká jött el a kikelet. Nehéz tél volt én reám nézve is, a ki a testi szenvedés poharát ürítettem! De Isten megsegített! Aldom kegyelmét! Maradjon az velünk! Örködjék felettünk, anyaszentegyházunk felett! Fogadják még egyszer testvéri üdvözlésemet! Debreczen, 1893. április 26. Kiss Áron, püspök.

— **Debreczeni főiskola. Vizsgarend az 1892/93. tanév II. felében.** Junius hó 13-án délelőtt 8 órakor hálaadó istentisztelet a kollegiom imatermében. — A) A t h e o l o g i a i a k a d é m i á b a n. Junius 19-én kezdődőleg az I., II., III., IV-ik éves hittanhallgatók párbeszédi vizsgái az illető tudományok rendes óráin és tantermeiben, bezárólag junius 27-ig. Junius 28. s következő napjain theologiai alapvizsga. — B) A j o g - é s á l l a m t u d o m á n y i k a r n á l. Junius 20-án délelőtt 11 óráig az alap- és államvizsgálatok letétele végett a folyamodványok kellően felszerelve beadandók az akadémia igazgatóhoz. Junius 22-től kezdve a hó végeig alap- és államvizsgálatok a gyülesteremben. — C) A f ő g y m n a s i u m b a n. I. Nyilvános közvizsgálatok. Május 13-án a VIII. osztály a maga termében. Junius 13-án rendkívüli tantárgyak (francia ny., gyorsírás) délelőtt 9—10 óráig a VII. osztály termében. Junius 13-án tornavizsgálat délután 5—6 óráig I—IV. osztály; 6 órától fogva az V—VII. osztály a nyári tornahelyiségben. Junius 14-én VII. osztály az imateremben; I. a. osztály délelőtt, I. b. osztály délután a természettani teremben. Junius 15-én VI. osztály az imateremben; II. a. osztály délelőtt, II. b. osztály délután a természettani teremben. Junius 16-án V. osztály az imateremben; III. a. osztály délelőtt, III. b. osztály délután a VII-ik osztályteremben. Junius 17-én IV. a. osztály délelőtt a VII-ik osztályteremben; IV. b. osztály délelőtt a VIII-ik osztályteremben. II. Érettségi vizsgálatok. Írásbeli: Május hó 15, 16, 17, 18, 19-én. Szóbeli: Junius hó 20, 21, 22, 23, 24-én. III. Magán vizsgálatok. Május 14-én a VIII. osztályban. Junius 18 és 19-én a VII—I. osztályokban. D) A t a n i t ó k é p e z d é b e n. Nyilvános közvizsgálatok. Junius 26. és 27. napján délelőtt 9—12, délután 4—6 óráig az akadémiai VI. teremben. Debreczen, 1893. április hó 24-én. Az igazgatóság.

— **Egyházpolitikai reformok.** Hiábavalónak bizonyult a klérikalís sajtónak minden ijesztgetése, jövendőlése; a mitől félt, bekövetkezett: a képviselőház f. hó 26-án tartott ülésén Hieronim Károly belügyminiszter benyújtotta az *állami anyakönyvekről*, gr. Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi miniszter pedig a *zsidó vallás receptiójáról* szóló törvényjavaslatot. Az állami anyakönyvekről szóló törvényjavaslat, mely egyéb határozatok közt kimondja, hogy lelkész nem nevezhető ki anyakönyvvezetővé, vagy helyettesé, az anyakönyvvezetést tehát teljesen polgári utra tereli, 74 §-ból áll s terjedelmes indokolással van ellátva. A miniszter számítása szerint körülbelül 4467 anyakönyvi kerület lenne felállítandó s az anyakönyvvezetők és helyettesek tiszteletdíja, továbbá a szükséges nyomtatványok évente 840,000 frtot vennének igénybe. (Ezen összeg nagyobb része azonban az anyakönyvi kiadványozások árából megtérül, úgy hogy az államra új terhet alig ró az állami anyakönyvvezés.) A zsidó vallás receptiójáról szóló törvényjavaslat a következő 3 rövid §-ból áll: 1. §. Az izraelita

vallás törvényesen bevett vallásnak nyilvánítottatik. 2. §. Az izraelita vallásról keresztyén hitre vagy megfordítva, keresztyén hitről az izraelita vallásra való áttérésekre az 1868. LIII. t.-cz. 1—8. §§-aiban, valamint ugyanazon törvény 14. §-ban foglalt rendelkezések hatálya kiterjesztetik. 3. §. A jelen törvény végrehajtásával a miniszterium bizatik meg. — Mondanunk is fölösleges, hogy e törvényjavaslatokra Lapunkban vissza fogunk térni.

— **Nyilatkozat.** Miután egyházmegyei hivatali működésünknek a törvény értelmében megszabott tíz éves határideje ezen év őszén lejár, a folyó hó 5-ik napján, *Nagyszőlősen* tartott egyházmegyei gyűlésünk alkalmával, egyházmegyei tisztünkről mindannyian leköszöntünk s az új választás elrendeltetett, és mert én el vagyok határozva ezen, előttem különben mindig becses tisztől *végkép* megválni, ez uton is fölkérem a nemes és szentegyházakat, hogy engem a kombinációból *mindenesetre* kihagyni sziveskedjenek. Gondnoki működésem 22 évi folyama alatt egyházmegyénk ügybuzgó, tisztelt tagjainak munkás szeretttől vezérelt becses támogatásával mindig sikerült a testvéri egyetértést fentartanunk, megszilárdítanunk; ez tette nekem a munkát kellemessé, a kötelességteljesítést könnyűvé, s ennek tudata okozza, hogy a 73 éves életkoromnál fogva is szükségessé vált munka- és kötelességkevesebülést teljes megnyugvással üdvözölhetem, lelkemből öhajtvá az egyetértés mindvégig megmaradását, egyházaink, iskolánk virágzását, fokról-fokra emelkedését. M.-Sziget, 1893. évi április 23-ik napján. Várady Gábor e. m. gondnok.

— **Lelkész-beigatás.** Ünneppnapot ült f. hó 23-án a bajomi ref. egyház hívő közönsége. Ujjonnan választott szeretett lelkésze, tiszt. Révész Mihály ur tartotta e napon beköszönő egyházi beszédét. Az ez alkalommal rendezett ünnepélyen azonban nem csak a bajomi egyház kicsinye és nagyja jelent meg, hanem a vidékről is számosan rándultak át Bajomba, így több lelkész, országgyűlési képviselő, vidéki urak, aztán a karczagi egyház több tagja, kik körükből eltávozott szeretett segédlelkészük iránti tiszteletük és ragaszkodásukat akarták ezzel kimutatni. — A fogadtatás szombaton délután, — a mikorra jelezve volt az új lelkész megérkezése, — a bárándi állomásnál impozáns volt. Mintegy 25—30 kocsis megrakva hívő közönséggel vart az új lelkészre, kit a vonatról leléptekor lelkesült éljenzéssel fogadtak. — Ezután az éljenzés csillapodtával előlépett a hívők tömegéből a bajomi egyház főgondnoka s erős hangon előadott értelmes beszédével azt a maradandó benyomást és meggyőződést költötte mindenkiben, hogy ő igazán szívből beszél, hogy ő igazán tolmácsolja azt az őszinte örömet, mely ma a bajomi egyház hívei mindenkének szívét eltölti — Ifju és öreg, gyermek és agg levett kalappal, könyvelt szemekkel hallgatta az új lelkésznek választát, kinek szája szíve teljességéből beszélt, midőn elmondta, hogy ő a Krisztus egyházának hív pásztora, a Megváltó evangéliumának ereje szent lelkesítője, az Ur szőlőjének méltó munkása kíván lenni, ki nem végzett vala el magában egyebet, hanem hirdetni a J. Kr.-t, azt pedig, a ki megfeszítettet. — Akárhova tekintett az ember, azt olvashatta a mellette álló és a meghatottságtól szólni alig képes emher arczáról: Isten adja, hogy úgy legyen! Ezután megindult a menet. A hosszú és díszes kocsisor élén hófehér paripán egy derék magyar legény nyargalt. A község minden lakosa várva-várta már ekkor az új lelkészt, s mindenütt és mindenünnen csak ez hangzott: éljen szeretett lelkészünk! A paplaknál ismételt nagy közönség várta az új lelkészt, s az összegyülekezett egyházi és községi testület nevében a főbíró üdvözölte

szép beszébeben Révész, ki erre hosszabban válaszolt, kifejtve, hogy ő, a midőn Bajomba lelkésznek eljött, nemcsak mint lelkész, hanem mint polgár is helyt akar állani azoknak a kötelességeknek, melyek itt reá várnak. Azért fogadják őt szívesen és oly örömmel, mint a milyen örömmel ő jött közzéjük; fogadják úgy is, mint a község előrehaladásában és fejlesztésében szerepet vinni akaró egyik igénytelen munkást, mint polgárt. Egyházi és községi testület legyen a szeretet és béke által egybeforrva, mert hiszen a hol az egyik a másikkal nem törődik, ott rendesen sem egyik, sem másik intézmény nem virágzik, nem fejlődik. Azért az egyetértés és kölcsönös szeretet érzelmeinek ápolására buzdítva a község tagjait, megköszöni a számára előlegezett bizalmat, s annak az óhaját, hogy egymásban kölcsönösen találják meg a mit kívántak, zárja beszédét. Másnap vasárnap, már kora reggel a hívőknek ünnepi ruhába öltözött seregét lehetett látni a templom körül. Iparkodott mindenki magának a templomban helyet biztosítani. Pál ap. Korinthusbeliekhez írott egyik leveléből vett textus alapján azután lendületes és bibliai zamatú egyházi beszédet tartott az új lelkész, lelkészedése tűzével elragadva magával hallgatóit, kik az istentisztelet végeztével a legnagyobb meglepéssel távoztak új lelkészük beköszönőjéről. A magas színvonalon álló, értékes székfoglaló különben presbyteriumi határozat következtében nyomtatásban is megjelenik, s akkor veszünk magunknak alkalmat, annak méltatására. Istentisztelet végeztével, délből a paplakon nagy ebéd volt az új lelkész s a vendégek tiszteletére. (r. t.)

— **Nőipariskola Debreczenben.** Egy igen fontos s főként a mai lapunk olvasó közönségét közelről érdeklő felhívást közlünk az alábbiakban, mely egy városunkban megújítandó nőipariskoláról szól. Nincs benne a felhívásban, de mi hozzá tesszük, hogy a vidékről jelentkezőket is szíven fogadja s fölveszi — körülbelül 100 fiatal nőt — ez iskolájába a „Debreczeni jótékony Nőegylet”. Kiszámíthatatlanok lesznek ez intézet előnyei. A benne töltött két év után a most már minden nagyobb városban levő nőipariskolában tanítónőiségre képesít az itt nyert bizonyítvány, de meg a nyert ügyesség oly kenyeret ad jó családból való, de a szegény anyagi körülmények közt levő nőinknek, melyet a nőiség levetkőzése nélkül, a legnagyobb tisztességgel lehet megkeresni. Végre az iskola közvetítőül is fog szolgálni egyes, családok körében dolgozni szokott nők női munka értékesítésénél, a mennyiben több kereskedővel, mint bizományosával üzleti összeköttetésben fog állani. Nagyon melegen ajánljuk ezen iskolát olvasóink s általok magyar családaink figyelmébe. Jó az ilyenről ezen nehéz s mindinkább nehezedő időben tudomást venni. De lássuk magát a felhívást: „*Felhívás a t. közönséghez.* „Debreczeni jótékony nőegylet” Péterfia-utcai árvaházépületében 1893. szept. 1-én nőipariskolát nyit meg és tart fenn állandóan. A nőegyleti választmány utasította az előkészítő bizottságot, hogy a közönséget a nőipariskola szervezetéről és céljáról tájékoztassa, egyszersmind fölkérje mindazon t. szüléket, kik leányaikat az alakítandó nőipariskolába akarják járattatni, hogy ebbeli szándékukat május hó 15-ig a nőegylet elnöke, Veres Lászlóné (Péterfia-utca 974) vagy alelnökénél Berger Henriknénél (Széchényi-utca 1771) szóbelileg vagy írásban bejelenteni szíveskedjenek, mivel az előirányzott létszám betöltésénél első sorban az előzetesen jelentkezők vétetnek figyelembe. A rendes tanulók tanfolyama két év, két munkacsoportban, a rendkívüli tanulók bármelyik munkacsoportban tetszés szerinti

időig nyerhetnek oktatást; a rövid ideig tartó külön tanfolyamokra bármely művelt nő jelentkezhetik. — A nőipariskola célja teljesen gyakorlati irányu: fejleszteni a nő keze ügyességét és izlését, fokozni munka- és keresetképességét. Az oktatás két munkacsoportra oszlik. Az első munkacsoport a vegyes női kézi munkákat körülbelül következő sorozatban tanítja: horgolás, kötés, csomózás, hálózás, recézés, keresztöltés; Holbeinöltés, bécsi, velencei, spanyol (mór), kalotaszegi öltések; kivarrások különféle anyagra, kézimunka kendők s galérok, point-laze-munka csipkék és betétek készítésére; csipkeverés; fehér és színes himzés vászonra, selyemre, bársonyra; fejdísz — és egyéb piperecikkek előállítására. A második munkacsoport tananyaga: fehérnemű szabás és varrás; varró és más kézimunkagép kezelése: gomblyuk-varrás, csokor és nyakkendő varrás, keztűvarrás. — Az árvaház szükségletét e csoport készíti el. Mindkét osztályra kiterjed a rajz és festés gyakorlati irányu tanítása. Az időközben leginkább a nyári nagy szünetben rendezendő rövidebb külön tanfolyamok a különféle női díszmunkák betanítására szolgálnak pl. tűfestés, fa és legyezőfestés, különféle rajzok, majolika és üvegfestés, művirágkészítés, permetező munkák, bőr díszmunkák stb. Végbizonyítványt csak a két évfolyamot végzett rendes növendékek kapnak. — A rendkívüli növendékek, kik egyik vagy másik munkacsoportban egy vagy két tanfolyamon át foglalkoztak, megfelelő bizonyítvánnyal bocsátatnak el. A külön tanfolyamok látogatói kívánatra igazolványt nyernek. Az összes növendékek vagy saját anyagukból a magok részére dolgoznak, vagy az intézet anyagát dolgozzák fel; de akkor a munkát az intézet saját javára értékesítik. — Az eladásra szánt munkákat azon egy-két üzlet veszi bizományba, melynél az intézet az anyagot beszerzi; az eladási ár 10 %-a a növendékek cikkei után az intézet javára számítatik le; viszont az intézet a saját cikkei árából nyerendő tiszta haszon 20—30 %-át engedi át a növendékeknek. A tandíj évenként 25 frt, mely havi 2 frt 50 kros részletekben is fizethető. Beiratási díj egyszersmindenkora 5 frt. A külön tanfolyamokon beiratási díj nincs, a tandíj pedig esetről-esetre állapítatik meg. A kik egyenesen a második munkacsoportba lépnek, még külön 5 frt géphasználati díjat fizetnek évenként. A tanév szept. 1-től június végéig tart. A tanítás hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön, pénteken d. e. 8—10 vagy 10¹/₂—12 óráig, d. u. 2—4, május és június hónapokban 2—5 óráig tart. Szombaton és vasárnap csak nem kötelező külön tanfolyamokon és a háztartásban van oktatás az önként megjelenőkkel. Az intézet szerves kapcsolatban nem áll az árvaházzal, de minthogy a közösen használandó épület és kert rendtartása közös igazgatást igényel: az árvaház igazgató tanítónő igazgatói teendőikkel bizatik meg a nőipariskolában is. Helyiségül egyelőre az árvaház 3—4 terme szolgál s tanfolyamot egyelőre két, nőipariskola tanításra képesített tanítónő s a rajztanár végzi. A nőegylet a nőipariskola ügyeinek vezetésére külön szakválasztmányt alakít, melynek állásánál fogva tagja az egyesület elnöke és alelnökei, titkára, továbbá az igazgatónő és tanítónők. Az előkészítő bizottság 1893. ápr. 22-én tartott gyűlésének megbízásából. Veresné Szathmáry Teréz, a „Debreczeni jótékony nőegylet” elnöke.

— **Simonyifalva.** A hatszoros számú idegen elem közt újonnan alakult simonyifalvai ev. ref. leány-egyház iskola-építés céljára adakoztak eddigelé: József főherceg ő fensége 50 frt, gr. Károlyi Tiborné úrnő 50 frt, gr. Venckheim Frigyes 50 frt, Sternthal Adolf 10 frt,

br. Vay Miklós korona őr 10 frt, Ercsey Sándor 3 frt, Czárán Márton 5 frt, Czegledi egyház 5 frt, Hódmező-vásárhelyi egyház 5 frt, Ócsödi egyház 5 frt, M.-Turi egyház 5 frt, Madarasi egyház 5 frt, Gyulai egyház 3 frt 50 kr., Nádudvari egyház 2 frt, Szathmári egyház 5 frt, Hadházi egyház 2 frt, N.-Kanizsai ev. egyház 2 frt, N.-Kereki egyház 2 frt, Szováthi egyház 1 frt 50 kr., összesen 222 forint 80 krajczár, mit is ezennel hálás köszönettel nyugtáz Vadász, 1893. április 23. Hajdú Elek, a simonyifalvai egyház felügyelő lelkésze. — E kisdud egyház iskolaépíthetése érdekében az előljáróság a következő kérés levelet bocsátottakozzá, melyet részünkről is melegen ajánlunk tehetősebb egyházaink és híveink anyagi pártfogásába. — „K e g y e s j ó l t e v ő i n k ! A meghallgattatás felőli édes reménységgel bocsátjuk szét esdő szózatunkat, kérve nemzeti-ségünk s egyházunk magasztos ügyeit szívökön viselő honfitársainkat, hogy szíves adományaikkal kegyeskedjenek segítségünkre jönni! Simonyifalva nagym. Br. Simonyi Lajos úr Vadászi birtokára közelebbi években települt nagyközség. A magyar reformátusok száma 250, elenyésző csekélység a kétezer lelket tevő legnagyobb részt sváb lakosság közt; kiknek két iskolájuk túltömött levén, a mi harminczat haladó tanköteles gyermekeinket be nem fogadhatják. Azért is hogy ennyi magyar gyermek a magyar nemzet kárára s szégyenére tudatlanul ne nőjön fel, — iskolát nyitottunk számokra nagy áldozattal, mert ez életkérdés ránk nézve. Nincs t. intermünk s tanítói lakunk, magas áron kellett bérelnünk azt. Ha felsegélő kar nem jó, mint oldott kék széthullunk; s a majdan bekövetkező szomorú jelenségek fájdalmasan hirdetik az utókornak, „hogy volt itt egy maroknyi magyarság, de magára hagyatva nem birt ellent állani a megsemmisítő áramlatnak!” Kegyes jótevők! az irás szavaival „kérjétek s adjátok” (Máté VIII.—7.) fordulunk nemes szívetekhez „segéljétek minket iskolaépítési szent célunkban! A gyenge esd az erősebbhez, a kisebb a nagyobbhoz. Az iskola a népnevelés szent ügye leend az összetartó kapocs közöttünk, mert igaz marad a próféta szava, „elvész a nép, mely tudomány nélkül való” (Hóseás III.—6.) Minden legkisebb adományt köszönettel fogad s hirlapilag nyugtáz ujonnan alakult egyházunk s iskolánk felügyelője Hajdu Elek vadászi lelkész. Kérésünk megújítása mellett vagyunk Simonyifalván 1893. febr. 27. Hajdu Elek, isk. széki elnök. Vasadi János, isk. széki gondnok. Bartha Zoltán, Bokor László, Csicsel Pál, Gyovai Miklós iskolaszéki tagok.“

— **Resicza.** A resiczai ev. ref. egyház által az 1890. évben kibocsátott esdő szózatra, 417 visszaküldött kérés íven 2284 frt 27 kr adomány érkezett be a részletes kimutatás közlését közelebb meg fogjuk kezdeni.

— **Lapunk** jelen számához mellékelve küldjük szét *Szabó Zsigmond* debreczeni jónévű fűszerkereskedő árjegyzékét. Ajánljuk azt olvasóink szíves figyelmébe.

TARTALOM-JEGYZÉK: A jövő lelkészének tekintélye. H—y. — Tárca: Fél századdal az előtt! Aurifaber. — Közéletünk: A heves-nagykunsági egyházmegye közgyűlése. Referens. — A szabolcsi ev. ref. egyházmegye gyűlése. Görömbei P. — Palóczy László kerületi jegyző s Borsodmegye követének beszéde a kerületi ülésben 1844. július 31-én. — Különfélék. — Hirdetések.

Felelős szerkesztők és laptulajdonosok:

CSIKY LAJOS és **Dr. BACZONI LAJOS.**

Debreczen, 1893. „Csokonai” nyomda és kiadó részvény-társaság nyomása. — 669.

Pályázat tanári állomásra.

A hód-mező-vásárhelyi ev. reform. főgymnasiumban két tanári állomásra pályázat hirdettetik.

1. Az első tanszék rendes tanári állomás, a latin és történelmi szakra. A heti órák száma 20—21. A fizetés 1000 frt, 200 frt lakbér és ez időszerint 40 frtos ötödéves pótlék, de a mely 200 frton felül nem emelkedhetik. Pályázhatnak ev. reform. okleveles tanárok. A megválasztott egy évi próbaidő után véglegesítettik; végleges minősítése után jogos és kötelezett tagja a tiszántúli ev. ref. középiskolai tanárok gyám és nyugdíjintézetének, úgyszint a helybeli ev. reform. egyház belső tisztségviselői özvegy és árva gyámintézetének.

2. A másik pályázat a természetrajzi és földrajzi tanszakra hirdettetik. Ez helyettes tanári állomás, csak az 1893—94-ik tanévre. Pályázhatnak ev. ref. vallásos okleveles tanárok vagy végzett tanárjelöltek. A heti órák száma 20—21. Fizetése, ha okleveles tanár választatik: 900 frt, ha nem okleveles tanárjelölt 800 frt.

A fizetés mindkét tanszéknel évnegyedes részletekben előre adatik ki.

A pályázók folyamodványukat keresztelő levéllel, esetleges katonai szolgálataikat igazoló írással és végzett tanulmányaikat feltüntető okmányokkal felszerelve a f. évi május 31-ikéig bezárólag alulírottához nyújtásuk be.

Hód-Mező-Vásárhelyen, 1893. apr. 24.

1—3.

A Presbiterium elnöksége.

Pályázat tanári állásra.

Az államilag segélyezett sepsi-szentgyörgyi ev. ref. székely Mikó-kollégiumhoz, mint főgymnasiumhoz, rendes tanári állásra pályázat nyitattik. Ezen tanszékkel a német-latin nyelv és irodalom tanítása van egybekötve.

Javadalma évi 1200 frt és 200 frt lakáspénz, egy-eseleg két ízben 100 frt ötödéves szolgálati korpótlék. A kinevezés a közoktatásügyi m. kir. miniszter úr jogkörébe tartozik.

Pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, tanári képesítettségüket, eddigi szolgálatukat és hadkötelezettségüket feltüntető s a közoktatásügyi m. kir. miniszter úrhoz címzett folyamodványukat a sepsi-szentgyörgyi ref. székely Mikó-kollégium előjáróságához adják be folyó évi májns hó 31-éig.

A kinevezett tanár a főgymnasiumi nyugdíjintézetnek kötelezett tagja. Állomását f. é. szeptember hó 1-éig tartozik elfoglalni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1893. márczius 19-én tartott üléséből.

Dr. Kolosvári Sándor s. k. *Parádi Kálmán* s. k.
elnökhelyettes. tanügyi előadó.

1—2.